

idiomàtic, i on es documenta (no sempre ben distingit de l'antic *descroistre*) des del S. XII; *decreixent* antiq. 'marea descendent' [1660, *DTo.*], òbviament imitat del francès de l'Atlàntic; *decreixement*; *decreixença*.

Escréixer [1392]; *escreix* [1282; avui ha restat més viu en el Princ. i les Illes, incloent-hi Eiv.: «exc: esponsallicio: donativo que hace el novio a la novia en el contrato matrimonial», PzCabrero, però figura en clàssics val., *Spill*, v. 8270, també arag., etc.]. *Ex-crescència*, *escreixença*, *escreiximoni*.

Increment [1803, Belv.]: «lo conde de Ricla --- fomentà y donà major increment a las òperas y balls en lo teatro», B. de Maldà (*Excursions*, p. 167), pres del ll. *incrementum* id., derivat de *increscere* 'augmentar, pendre increment'; *incrementar*.

Reclutar [1695], pres del fr. *recruter* id. [1691], derivat de *recrue* 'recluta' [1550], pròpiament participi de *recroître* 'tornar a créixer, a brotar': en català *recluta* ja apareix en el *DTo.* (1757, i segons sembla, ja en les eds. de 1640 i 1660, «supplementum, accessio copiarum»), i el verb en Lacav. (1695: «*recluta de soldats*, reclutar *soldats*: supplere legiones --- augere exercitum ---»; lo *Rey manà ferse recluta de cinch-cents soldats pera cada tersio ---*) (des d'on passà al *DTo.* de 1757), i el verb ja figura en cançons populars que no semblen més recents o no gaire: «el dia tretze d'abril -un' ordre nova ha arribada: / no sé si és per *reclutà* -o si hem d'anà en campanya», MilàF (*Romllo.*, 355.10); el mot francès va passar també al castellà en la mateixa forma i per les mateixes dates (*-utar*, 1690; *-uta*, 1728), veg. el *DCEC* I, 936a9-19 per a la història d'aquest gallicisme en castellà i en italià, i per a l'explicació de la *-l-*, a la qual ultra la dissimilació degué contribuir certa confusió amb el fr. antiq. *recluter* 'apedaçar', derivat d'un germanisme fr. antiq. *clut* 'drap, parrac', però sembla haver-hi ajudat també la memòria del fr. *récolter* 'collir la collita', de sentit així mateix connex, com ho mostra l'ús de *reclutar* 'reclutar' en versions ja antigues de la cançó nacional dels *Segadors*, potser no gaire posteriors als fets de 1640: «llicència 'ls he donat jo, molta més se'n poden pendre ---. / Es posan a *reclutà* -catalans ab gran prestesa; / entraren a Barcelona -mil personas forasteras / ---», MilàF (*Romllo.*, versió C, recollida a Ripoll, 81.20); *reclutador*, *reclutament*.

Recréixer 'sobrevenir, agombolar-se': «car a mi *recrexen* infinits sospirs, tants e tals que si virtut nom resistís, abreujaria los dies meus», *Tirant* (Ag. I, 26.11, § 6).

LLISTA CORRELATIVA DE DERIVATS I COMPOSTOS: *creix*, *creixa*, *creixedor*, *creixement*, *creixent*, *creixentes*, *creixidera*, *creixidora*, *creiximoni*, *creiximònia*, *creixull*, *acréixer*, *acreiximent*, *concret*, *concretar*, *concreció*, *concrecionar*, *concretesa*, *concretació*, *decréixer*, *decreixent*, *decreixement*, *decreixença*, *escréixer*, *escreix*, *excreix*, *ex-crescència*, *escreixença*, *escreiximoni*, *increment*, *incrementar*, *reclutar*, *recluta*, *reclutar*, *reclutador*, *reclutament*, *recréixer*.

Creixull, V. *créixer* *Crem*, V. *crema* I i II

CREMA I, 'menjar de llet amb ous, etc.', del fr. *crème* 'tel de la llet, nata' (fr. ant. *craime*), provinent del gallo-llatí CRAMA id., d'origen cèltic. □ 1.ª doc.: 1803, Belv.

AlcM en cita un cas en un doc. de 1392, però l'isolament el fa sospitós, i convindrà verificar-ho. Per a confusions, ja antigues, d'aquest mot gallicat amb *crisma*, veg. aquest (*CRISTIA*). De l'ús francès de *crème* amb paper d'adjectiu de color, ve l'ús colloquial de *crem* com a adjectiu català, que ha tingut també alguna penetració en la llengua escrita recent. Per a un descendent derivat d'aquell celtisme, usual a la Vall de Cardós, *gramada* 'nata de xerigot', i el Bearn, veg. *BDC* XXIII, 294, i *TopHesp.* II, 171.¹

¹ *Crama* 'nata' gal en Venanci Fortunat (Renània S. VI), Weisgerber, *Spr. d. Festlk.* 56, «crammum: cremor», en pl. *crama*, *ALLG* II, 469; M-Lübke, *ASNSL* CXXVI, 185-6; «liquor e quo butyrum conficitur», *CGL* VII, 89. Com que els celtòlegs no semblen gaire decidits per la celticitat del mot (no *IEW*), pregunto si s'ha examinat la possibilitat que hi hagi també relació amb el ky. *crāmen*, bret. *crammen* 'crosta' i la seva parentela balto-eslava (*IEW* 945), o bé amb l'eslovè rus i pol. *gramada*, *gromada* 'munt, massa', 'ajuntament d'una vila' (cf. lit. *grūmulas* 'grumoll', *IEW* 385).

Crema II 'acte de cremar', V. *cremar* *Cremació*, *cremada*, *cremadell*, V. *cremar* *Cremadells*, V. *cremall* *Cremadina*, *cremadis*, *cremadissa*, *cremador*, *cremadura*, V. *cremar* *Cremall*, V. *cremall* i *cremar* *Cremalla*, V. *cremall* *Cremaller*, V. *cremar* *Cremallera*, V. *cremall* i *cremar* *Cremallers*, V. *cremall* *Cremalló*, *cremallonada*, *cremallós*, *cremallot*, V. *cremar*

CREMALLS, 'cadenes de la llar amb ganxos per penjar-hi atuells', també CLEMASTECS i formes semblants: aquestes vénen del gr. *κρεμαστήρ* 'penjador, estri per suspendre', derivat de *κρεμάννυμι* 'jo penjo o suspenc'; aquell mot grec s'alterà en llatí vulgar com a *CREMASCLUM, d'on el cat. ant. *cremascles*, i després en CREMACLUM, d'on el cat. *cremall*, el francès *crémaillère*, i altres noms romànics de la mateixa eina. □ 1.ª doc.: *cremall* i anàlegs, 940 i S. XI; *cremascles*, 1017, 1069, etc.; *clamastes*, 1452; *clamàstecs*, 1803, Belv., Lab. (1839).

⁵⁰ «Caldera majore cum ipsos *cremascles*» en un testament urgellenc de 1017 (Miret i S., *BABL* VI, 351). Forma que amb lleus variants surt des d'aleshores molt sovint, de vegades un poc llatinitzada «calderas cum *cremasclos*» i poc més avall la forma en *-alls* en el mateix doc. de la SdUrg. de 1069: «caldera miñana cum *cremalos*» (ibid. VI, 385). «In super dono vobis unum cub et una tonna --- et una calléria e *cramascles* e folador», doc. segarrenc (de Guardiola), de 1129 (Miret, *RBiblgCat.* VII, 13). En l'*InoLC* (s. v. *60 cremaller*) Alart n'aplega dades rosselloneses: «in co-